

РОЗВИТОК МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОПЕРАТИВНОГО АНАЛІЗУ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Страхова галузь функціонує в складному мінливому середовищі. Цифровізація економіки, інтенсифікація конкуренції на страхових ринках, посилення регуляторних вимог до страхової діяльності, нестабільність споживчої поведінки, зростання обсягів страхових виплат через збільшення катастроф і катаклізмів спричиняють суттєві трансформації страхової індустрії [1]. Сучасні ринкові умови важко піддаються прогнозуванню, а багатоваріантні непередбачувані зміни вимагають від страховиків оперативної адаптації й невідкладного коригування тактики та стратегії, зокрема в частині асортименту й умов страхових продуктів, технологій бізнес-процесів, заходів з ризик-менеджменту. Це актуалізує потребу застосування страховими компаніями безперервного оперативного аналізу страхової діяльності з метою своєчасного виявлення нових можливостей і загроз під час ведення страхового бізнесу.

В наукових публікаціях з аналізу страхової діяльності [2–8] використовується широкий спектр показників і різні методичні підходи. Ретроспективний (діагностичний [7] або дослідницький [8]) аналіз призначений для виявлення тенденцій, слабких місць у діяльності страховика та пояснення їх причин. Метою перспективного (прогнозного) аналізу є аналітичне передбачення й оцінювання майбутнього фінансового стану та ризиків. В існуючих наукових роботах не акцентується увага на специфіці оперативного аналізу. За своїми характеристиками оперативний аналіз є ретроспективним, тобто таким, що базується на фактичних даних минулого. Найчастіше ретроспективний аналіз проводиться на основі фінансової звітності та не враховує рух договорів страхування. Саме тому в оцінюванні може існувати проблема неадекватності значень показників. Крім того оперативний аналіз вимагає більш частого проведення, ніж складання фінансової звітності. Зважаючи на це, виявлення змін у страховій діяльності краще здійснювати через розрахунок показників страхових портфелів.

Тематика вивчення страхового портфеля широко представлена в наукових публікаціях, починаючи з дослідження його сутності [9; 10], теоретичних аспектів його формування [11; 12], питань аналізу й оцінки якості [13 – 15], і закінчуючи управлінням страховими портфелями, вирішенню завдань їх збалансованості та оптимізації [15 – 20]. Проте, розглядаючи наукові дослідження, варто відзначити існування протиріч у розумінні науковцями сутності страхового портфеля, що унеможливило подальший адекватний оперативний аналіз його характеристик.

Для цілей аналізу й управління страховий портфель слід розглядати як сукупність договорів страхування [8]. Автор вважає, що визначення страхового портфеля як обсягу чи вартості прийнятих страхових зобов'язань [12], вартісної оцінки страхових ризиків за договорами страхування [9], обсягу страхових премій [14], кількості договорів або застрахованих об'єктів [19] є невірним, тому що вартість зобов'язань, сума премій, кількість застрахованих об'єктів фактично є показниками страхового портфеля.

Неправильним, на погляд автора, є трактування страхового портфеля як структури страхових послуг [19]. Оптимізацію структури страхового портфеля [18; 20] також некоректно проводити. Оптимізації може підлягати інвестиційний портфель, коли кількість інвестиційного активу визначається управлінським рішенням менеджерів. Параметри страхового портфеля залежать не лише від умов страхування й маркетингових заходів, але й споживчого попиту та дій конкурентів. Проте у страховому портфелі можна проводити оптимізацію рівня страхового (технічного) ризику діяльності страховика, тобто регулювати ймовірну недостатність страхових премій, резервів і перестрахового захисту для покриття страхових виплат і витрат на ведення справи [7]. Саме тому показники технічного ризику та рентабельності портфеля є важливими для оперативного аналізу.

Окреме зауваження доцільно зробити до публікацій науковців, які визначають страховий портфель як загальну сукупність договорів за всіма видами страхування [5; 18; 20]. З метою подальшого управління оперативний аналіз сукупного страхового портфеля буде мало інформативним. У зв'язку з тим, що кожний страховий продукт призначений для певного цільового сегменту споживачів, має свій набір страхових ризиків, свої технології укладання договорів, процедури андерайтингу та врегулювання збитків, для оперативного аналізу доцільно виокремлювати договори страхування за лініями бізнесу. В цьому разі аналіз рентабельності, рівня технічного ризику та інших параметрів сукупності договорів лінії бізнесу дозволить своєчасно ідентифікувати проблеми, характерні саме для цього сегменту страхової діяльності.

Розуміння сутності страхового портфеля потребує врахування факту, що сукупність діючих договорів страхування з часом змінюється: укладаються нові договори та припиняють дію інші. Тобто параметри страхового портфеля і його характеристики на кожен день страхової діяльності будуть унікальними. Якщо розглядати страховий портфель на кожен день страхової діяльності як сукупність діючих договорів страхування за окремою лінією бізнесу страховика, таке формулювання дозволить удосконалити методичний підхід до економічного аналізу страхової діяльності шляхом розрахунку показників унікального страхового портфелю на кожен день. При цьому у кожний день оцінювання параметрів страхових портфелів можна розрахувати показники страхового портфеля на поточну дату та всі минулі дати страхової діяльності, що дозволить проаналізувати тенденції змін.

Систему аналітичних показників страхова компанія має можливість самостійно будувати залежно від специфіки діяльності та цільових завдань. Для оперативного аналізу на базі страхових портфелів доцільно використовувати показники страхової статистики, зокрема ті, що необхідні для проведення актуарних розрахунків, показники, що оцінюють рівень ризиків, прибутковість страхування, ефективність перестраховування, тенденції укладання та дострокового припинення договорів, настання страхових випадків і проведення страхових виплат.

Підсумовуючи слід визначити, що оперативний аналіз страхової діяльності на базі показників страхових портфелів дозволяє відстежувати тенденції змін у страховому бізнесі, враховуючи рух договорів страхування. Розуміння поточної ситуації на базі оперативно отриманих аналітичних показників дозволить менеджменту страхової компанії швидко реагувати та змінювати підходи до ведення бізнесу.

Література

1. Корват О. В. Економічна трансформація страхової індустрії. Перспективи розвитку обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю з дня заснування кафедри обліку та аудиту ХНТУСГ : у 2 ч. Харків : «Стильна типографія», 2019. Ч. 2. С. 180-183.
2. Kaufmann R., Gadmer A., Klett R. Introduction to Dynamic Financial Analysis. *Astin Bulletin*, Vol. 31, No. 1, 2001, pp. 213-249. URL : <https://www.casact.org/library/astin/vol31no1/213.pdf>.
3. Wiesner E. R., Emma C. C., A Dynamic Financial Analysis Application Lined to Corporate Strategy. The Summer 2000 Edition of the Casualty Actuarial Society Forum "Including the Dynamic Financial Analysis Call Papers". New York, 2000. URL : <https://www.casact.org/pubs/forum/00sforum/00sf079.pdf>.
4. Blum P., Dacorogna M., Dynamic Financial Analysis. *Encyclopedia of Actuarial Science*, 2006. DOI: <https://doi.org/10.1002/9780470012505.tad036>.
5. Нагайчук Н.Г., Третяк Н.М. Аналіз стану страхового портфеля та оцінка ефективності страхування ризиків юридичних осіб в Україні. *Вісник Університету банківської справи*. 2015. № 3. С. 70–79.
6. Никулина, Н.Н. Березина С.В., Эриашвили Н.Д. Инвестиционная политика в страховых организациях. Теория и практика : учеб. пособ. Москва : Юнити, 2013. 511 с.
7. Розвиток системи управління ризиками ринку фінансових послуг : монографія / наук. ред. та кер. кол. авт. Н. М. Внукова. Харків : Ексклюзив, 2014. 191 с.
8. Loss Data Analytics, 2020. URL : <https://openacttexts.github.io/Loss-Data-Analytics/index.html>.
9. Кондратенко Д. В. Теоретический анализ сущности понятия «страховой портфель» страховщика. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. Вип. 47. С. 179-184.
10. Ткаченко Н.В., Водолазська О. А. Дискусійні питання теорії страхового портфеля. *Фінансовий простір*. 2015. № 3. С. 146-157.
11. Водолазська О. А. До питання збалансованості страхового портфеля. *Науковий вісник Хенсонського державного університету. Серія Економіка*. 2015. Вип. 13. Ч. 2. С. 114 - 118.
12. Шишпанова Н. О., Сердечна Ю. С. Теоретичні основи формування страхового портфеля. *Наукові праці ЧДУ імені Петра Могили*. 2017. Вип. 290. Т. 302. С. 67-71.
13. Данилків Х. П., Горбова Х. В. Дослідження якості страхового портфеля АСК «ІНГО УКРАЇНА». *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019. Т. 29, № 4. С. 42-46.
14. Жигас М. Г., Рязанцев Р. А. Теоретические и практические аспекты сбалансированности страхового портфеля. *Известия УрГЭСУ*. 2009. № 1. С. 105–108.
15. Чалдаева Л. А., Шибалкин А. А. Страховой портфель, его качественные и количественные характеристики. *Финансы и кредит*. 2011. № 12. С. 2-6.
16. Бойко А. О. Оптимізація портфеля страхової компанії на основі застосування операцій перестрахування. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1. С. 160-170.
17. Кисільова І. Ю., Нагорний Ю. І. Проблеми формування та управління страховим портфелем. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. 2015. № 1. С. 145-155.
18. Oliynyk V., Kozmenko O., Balatskiy Y. Peculiarities of optimization of insurance portfolio of companies in the countries with transition economies. *Insurance Markets and Companies: Analyses and Actuarial Computations*. Vol. 6. Issue 2. 2015. P. 26-36.
19. Письменна Т. Управління збалансованістю страхового портфеля: дискурс в теорію та погляд на сучасну практику. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. 2016. Вип. 2. С. 90-101.
20. Пономарьова О. Б., Тихонова В. В., Билименко К. А. Диверсифікація страхового портфеля в умовах змінного внутрішнього середовища. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. №14. С. 842-845.